

elgondolkozunk: — véletlen-e, hogy a háborúk dúlásától agyonkínzott Magyarország kulturára éhes fiai mindig megkapták a segítséget Európa békeszige-tétől, Svájctól? Nem azt akarjuk ezzel a kérdéssel mondani, hogy Svájc nem se-gített máson is, — különösen a leg-újabb időkben — ugyanolyan készség-gel, mint rajtunk. De rajtunk is segített, őszinte, igaz barátunk maradt a törté-nelem folyamán. Ami a fő, Magyar-ország és Svájc kapcsolatait illetőleg: az együttműködés, a baráti kapcsolatok tiszta örömpoharába örömecepp alig-alig vegyült; ha csak nem számítjuk annak azt a néhány megjelent újság-cikket, mely már a modern időkben szólt kedvezőtlenül, vagy ellenszenvvel rólunk: — nyilván tájékoztatanságból vagy ellenséges sugalmazásra. Van-e még országa Európának, amellyel ily za-vartalanul érintkezhetünk minden fejünk fölött elzúgott vihar ellenére az évszázadok folyamán?

E könyv első nagy érdeme: bátorítja a közelmúlt eseményei következtében el-esett és tétova magyar lelket. Ha sokat is veszítettünk éppen külföldi hírnevünk szempontjából, van egy ország, a sza-badságnak és békének immár klasszikus hazája, amely szeret, becsül és ha szük-ségünk van rá, segít is rajtunk.

De rögtön elmondhatjuk a szor-gosan összegyűjtött és tiszteletre-méltó pontossággal, tárgyilagossággal közölt adatsor második nagy tanulságát is; — nincs miért szégyenkeznünk. Ha a sok háború, baj és szenvedés miatt el-elmaradtunk is az anyagi fejlődésben, a civilizációban, egy-egy nyugodtabb korszakban, vagy egy-egy kiemelkedőbb ember személyében ott áll a svájci mel-lett egyenrangú munkatársként a ma-gyar lélek. Nemcsak César de Saussure Rákóczi-csodálatára gondolunk itt, ha-nem például a Voltaire-rel vitázó Teleki József-re, Gessner idilljeit fordító Kazin-czyra, Szemere Bertalanra, a politikusra és oly sok más nagy hazánkfíjára. Ami nagyjainkat Svájcba vitte és viszi ma is, nem más, mint a szabadság szeretete. Ha a magyar és a svájci szellem közeledett egymáshoz, majdnem mindig azt kereste, amit nyilván meg is talált a másik félben: a szabadság mérhetetlen és fékezhetetlen szeretetét.

Dezsényi Béla könyvének „Tegnap és ma” című utolsó fejezete a mai vá-daskodások élő cáfolata. Nem akarjuk részletezni azt, amit a második vilá-glágháború alatt szövődött magyar-svájci

kapcsolatokról mond; de mindaz, amit mond, a napnál fényesebben bizonyítja, hogy a magyar szellem sohasem a rab-szolgotartás, hanem a függetlenség szel-leme volt.

S mindezt nem csillogó elmélettel, nem görögütözes frázisokkal tálalja eli-bénk a szerző, hanem minden pátosz nélkül, az adatok szerény — úgy is mondhatnók, hogy halkszavú, csöndes — felsorolásával. Én még nem olvastam könyvet, amelyben a szerző ily szeré-nyen, szinte személytelenné válva bújít el adatai mögő s amelyik ennek ellenére mégis ennyire érdekfeszítő olvasmány.

Pontos és lelkiismeretes adatközlés, tények közlése: — jobb fegyver a ma-gyar ügy védelmében, mint a szónokias pátosz. Ma már a tények menthetik meg hírünket a világban. Ez Dezsényi Béla könyvének, harmadik, úgy hisszük, min-den magyar szellemi munkást elgondol-koztató nagy tanulsága.

Sziklay László

VAJTHÓ LÁSZLÓ: BESSENYEI.
(Dante.)

Az első írókozmodipoliánk s újkori irodalmunk elindítója pontosan 200 évvel ezelőtt született. Erre az alkalomra írta meg rövid de alapos élettörténetét a kitűnő irodalombúvár-tanár, Vajthó László.

Eddig ismeretlen részek is feltáru-lnak a homályból, Bessenyei kalandos, titokzatos életéből. Mindenesetre deta-gadhatatlan tény, — bármennyire is ta-gadták eddig, — hogy Bessenyei való-ban szembenállt korával, annak feudá-lis kormányzati rendszerével. S külö-nös, de irodalomtörténetileg ismert tény, hogy a parasztot ő nevezi — méltóságosnak. Sajnálja őket s együtt érez velük, amikor a súlyos adót kirójják rájuk.

„Ti vagytok a nemességnek, király-ságnak, főpapságnak szülői és örökös tárházai, mindezen méltóságok tibelöle-tek származnak, ti vagytok az atyák, mi csak fiak maradunk tőletek.”

Kell ennél jobb bizonyíték parasztsá-gunk, magyarságunk iránti rajongása mellett? Bessenyei volt az első, aki iro-dalmunkban az elnyomott-paraszti réteg felemeléséért szállt síkra.

S ha azt nézzük, hogy milyen kö-zelebbről Bessenyei magyarsága, íme: „Az emberiség, tudomány, annyira össze-hozott bennünket a világnak e részén, hogy mikor hazát, hazafiúságot emle-getnek, Európát értsd rajta!” S ugyan-csak tőle ered a következő kinyilatkoz-

tatás: „A világ a hazám, az emberi nemzet a nemzetségem.“ Vajjon mit jelent e magatartás lesűrítve? Jól mondja Vajthó, hogy egyfajta sovíniszta kozmopolitást jelent.

Természetes, hogy e rendkívüli szellemnek sokat kellett gyötrődnie. A körével való szembenállás, eszméinek küzdelmes terjesztése meglátszik művein. Valami vígasztalan, alig leplezett csalódottság vezeti végig írásainak hangulatát. Élete vége felé már mindent megtagad. Senkivel nem érintkezik, s konfások, juhászok között érzi csak jól ma-

gát. Ha jobbágygyerekek veszik körül. Később már csak könyvei közt található, komor gondolatok közben. „Annnyira megszoktam már a magányosságot, hogy az emberek közt való ügyelgés halálos unalmamra lenne.“

Vajthó Lászlónak hálás lehet irodalomtörténetünk, hogy ismét kiásott és rendszerezett egy félig-ismeretlen komplexumot a magyar irodalomban. S nem túlzás, ha azt állítjuk: soha nem tehetette volna ezt alkalmasabb pillanatban, mint ma..

Bán Attila

ORSZÁGOS VISZHANGOT KELTETT

a júniusi számunkban közölt

BIBÓ ISTVÁN:

Értelmiség és szakszerűség

c. tanulmány, mely különnyomatban most jelent meg a TISZATÁJ FÜZETEK sorozatában.

Fenti művet különösen az egyetemi és középiskolai tanárság és ifjúság figyelmébe ajánljuk. A haladószellemű értelmiség fontos útmutatója!

Ára 2 forint. Kapható kiadóhivatalunkban és a szegedi könyvkereskedésekben.

SZEGEDVIDÉKI MŰSZAKI,

TERMELŐ, BESZERZŐ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET

SZEGED, Kárász-utca 5.

Telefon: 3-08

Műszerész és villanyszerelő tagjai részére forgalomba hoz: kerékpárokat, gumikat, alkatrészeket, villamosági anyagokat.